

Maria do Carmo Henríquez Salido i Enrique de No Alonso-Misol. **Historia del léxico jurídico**. Prólogo de Luis Gil Suárez. Cizur Menor: Editorial Aranzadi-Thomson-Civitas, 2010. 443 pàgines. ISBN 978-84-470-3362-1

Carles Duarte i Montserrat*

La catedràtica de la Universitat de Vigo i col·laboradora de la *Revista de Llengua i Dret* (RLD) Maria do Carmo Henríquez Salido i el magistrat de l'Audiència Nacional Enrique de No Alonso-Misol reprenen en aquest llibre una excel·lent labor conjunta en l'estudi del llenguatge jurídic, en què es complementen d'una manera fructífera les seves perspectives científiques i les seves experiències. Com assenyala el prestigiós jurista Luis Gil Suárez al seu pròleg, el dret té una relació molt íntima i primordial amb la llengua, perquè es tracta d'una disciplina que es fonamenta en una organització de la vida en societat que necessita les paraules per articular-se sòlidament: «*El derecho se construye, se pone de manifiesto y se hace efectivo mediante el lenguaje, mediante la palabra*». Perquè aquest vincle es concreti adequadament, els juristes s'han d'esforçar a argumentar d'una manera consistent, però també a expressar-se amb claredat, com ja propugnava el *Fuero Juzgo*: «*todo lo que saliere de la ley, que lo entiendan luego todos los que lo oyeren, e que lo sepan sin toda dubda, e sen ninguna gravedumbre*».

Com assenyala Luis Gil Suárez, *Historia del léxico jurídico* és una obra en què es distingeixen dues parts diferents: la més pròpiament històrica, que inclou els set primers capítols, i la dedicada a qüestions situades en el període comprès entre la Constitució de 1978 i el present, a la qual els autors destinen els altres sis capítols. De fet, al seu preàmbul Maria do Carmo Henríquez ens deixa clar l'origen dels diversos treballs que integren l'obra, que aplega una tria d'articles i textos elaborats a partir de dades obtingudes de tres projectes de recerca duts a terme entre 1997 i 2008. I concreta que quatre dels textos són inèdits (els capítols I, II, III i XIII) i els altres nou havien estat publicats prèviament en capítols de llibres o a revistes, ara notablement revisats. L'esmentada primera part de l'obra conté documents i informacions extraordinàriament interessants, que s'inicien amb textos dels segles VIII i que acaben amb el *Primer diccionario general etimológico de la lengua española* de Roque Bárcia (1880-1883). Als tres primers capítols del llibre es presenta l'etimologia de tot un seguit d'unitats lèxiques amb ús en textos legals des de l'edat mitjana fins avui, s'analitzen veus i locucions llatines i s'estudien aspectes del lèxic del *Fuero Juzgo*.

* Carles Duarte i Montserrat, lingüista, director de la Fundació Lluís Carulla i membre del Consell de Direcció de la *Revista de Llengua i Dret*.

Als capítols IV, V, VI i VII es presenta la història i el significat d'un miler de mots jurídics a partir de l'anàlisi de diccionaris dels segles XVII i XVIII i del ja esmentat de Bárcia. És significatiu el pes considerable que la terminologia jurídica té ja dins les primeres obres lexicogràfiques castellanes, que confirmen la funció rellevant que el llenguatge jurídic va complir en l'establiment de models lingüístics consistents i compartits dins les llengües sorgides de l'evolució del llatí. Convé destacar que els capítols VIII, IX i XI corresponen a sengles articles publicats, respectivament, als números 50, 46 i 45 de l'RLD. Trobo especialment il·luminadora la visió que el llibre ofereix sobre l'origen, l'evolució o la formació de mots i les famílies derivatives del lèxic jurídic, en què els autors constaten el pes determinant del llatí, incloent-hi termes i locucions manllevats directament del llatí, que els operadors jurídics tendeixen a utilitzar com un element de precisió i de prestigi, tot i anotar germanismes com *franco* o *robar*, o arabismes com *aduana*, *albacea* o *albarán*. Són també singularment valuoses les aportacions que els autors fan al camp de la nomografia o redacció de lleis, que enriqueixen amb una perspectiva històrica.

Historia del léxico jurídico ens ofereix una oportunitat excel·lent per adquirir una visió més completa i sistemàtica, de més gruix, sobre el lèxic jurídic castellà, de veure com amb el pas del segle alguns mots van quedar en desús mentre que d'altres es consolidaven o s'especialitzaven i, encara, com han aparegut neologismes jurídics més recents. Però, ahora, el llibre constitueix una magnífica eina per capbussar-nos de ple en el model de llenguatge jurídic que s'ha anat configurant, com una realitat viva i canviant, reflex d'una societat en transformació, des del restabliment de la democràcia i l'aprovació de la Constitució de 1978. Hi descobrim, a més, la permeabilitat considerable que existeix en alguns àmbits entre el lèxic jurídic i el lèxic general de la llengua culta.

Un esment a part mereix el tractament minuciós que es fa dins *Historia del léxico jurídico* d'aspectes com ara la producció de sentències o de l'ús dels adverbis en *-ment* i el paper que compleixen dins el llenguatge jurídic. Crec que és bo també de posar en relleu les intel·ligents reflexions que els autors fan a l'entorn de les diferències entre les tradicions jurídiques continental i anglosaxona: «*Se buscará el perfeccionismo léxico en la ley, en la medida en que prime el sistema positivista, por un lado, y el continental, por el otro. Se primará el conocimiento del léxico forense, si se hace prevalecer el criterio iusnaturalista, de un punto de vista, o la concepción sajona, desde el otro. Grandes jueces y pocas leyes, con sentencias pulcras desde el punto de vista gramatical y del silogismo jurídico, fundadas en "lo justo". Por el contrario, buenas leyes, muy elaboradas, tendentes a regular la situación social im-*

perante en el momento en que han de ser aplicadas, sin que a los jueces se les exija nada más que acatarlas y aplicarlas escrupulosamente, sin más consideraciones». Les conclusions del llibre es tanquen amb aquesta valoració crítica: «Por lo que se refiere a los legisladores, no se puede, pese a lamentarse la circunstancia, sino constatar un progresivo empobrecimiento del léxico muy contrario a los principios rectores del Derecho». I el llibre acaba amb una seleccionada i escaient bibliografia citada.

Tot i la consideració positiva que certament faig de la publicació d'aquest important volum, escau d'assenyalar que, tenint en compte la naturalesa de l'obra, hauria estat aconsellable que inclogués un índex final que permetés localitzar fàcilment els llocs dins el llibre en què es tracta de cada mot.

Joaquim Triadú i Vila-Abadal i Ester Franquesa i Bonet (coord.). **Llibre d'estil jurídic. Centre d'Estudis Garrigues**. Cizur Menor: Editorial Aranzadi, 2010. 402 pàgines. ISBN 978-84-9903-557-4

Carles Duarte i Montserrat*

Sovint els llibres d'estil, els manuals de redacció i els vocabularis o diccionaris jurídics han estat fruit d'iniciatives institucionals, com les de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, els col·legis d'advocats o de notaris, les universitats, etc. En aquesta ocasió, però, tot i que compti amb un ampli suport de governs i col·legis professionals, ens trobem davant d'una publicació impulsada i assumida per un prestigiós bufet d'advocats, que, a més, té la seva seu principal fora de l'àmbit lingüístic català. Cal celebrar, doncs, que després de l'elaboració del *Libro de estilo Garrigues* (2005), encomanada en el seu moment als experts Alberto Gómez Font i María Peña, s'hagi realitzat aquest volum especialment concebut per al català, que no és una mera versió catalana del treball previ dut a terme per al castellà.

El llibre s'inicia amb un pròleg del president del bufet Garrigues, Antonio Garrigues, encapçalat per una ben encertada citació, plena de saviesa, del seu oncle i eminent jurista Joaquín Garrigues Díaz-Cañabate, sobre el paper determinant que el llenguatge compleix en el món del dret: «Els juristes vivim de les paraules dites o escrites». Antonio Garrigues ens recorda, a més, en el

* Carles Duarte i Montserrat, lingüista, director de la Fundació Lluís Carulla i membre del Consell de Direcció de la *Revista de Llengua i Dret*.